

Evropské přesahy muzejní edukace

Denisa Brejchová

„Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykračoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost“.

Jan Amos Komenský

Role muzeí ve společnosti je jedinečná. Lidé shromažďují a uchovávají nejrozličnější předměty od pradávna. Muzeum je „nezisková, veřejnosti otevřená instituce, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné i nehmotné dědictví člověka a jeho prostředí za účelem studia, výchovy a potěšení“¹. Smyslem existence muzeí a galerií tedy nejsou jen samotné sbírky, ale také získávání poznatků o vnějším světě, uspokojování potřeby hledat a nacházet odpovědi na existenciální otázky a přispívat ke vzdělávání veřejnosti, především dětí a mládeže.

Zejména v současnosti, kdy jsme v centru velkých změn, migrace a prolínání vlivů, je budování vztahu k vlastní jedinečnosti, kultuře a historii základním kamenem pro budoucnost národa. Je nepochybné, že budoucnost (kulturních institucí) leží v rukách dětí – ne náhodou jsou cílovou skupinou většiny programů v oblasti neformálního vzdělávání. Záleží (i) na nás, zda současné děti budou jednou tvořit společnost s hlubokým vztahem k historii, umění či kultuře. Kulturní instituce však musejí být schopné nabídnout veřejnosti (a zejména školám) alternativní místo vzdělávání a zároveň v žácích budovat vztah k historickým hodnotám a muzeím obecně. Z tohoto důvodu již řada tradičních institucí mění svoji expoziční strategii a pozvolna přechází k modelu interaktivních expozic na tzv. „hands on“ principu. Volně přeloženo: *Dotýkat se je dovoleno*. Zároveň je však třeba v návštěvnických budovat respekt k originálním sbírkovým předmětům, které činí paměťové instituce jedinečnými a striktně dodržovat pravidla při manipulaci s nimi. Avšak přesto, nebo právě proto, je muzeum, galerie či památkový objekt tím nejvhodnějším místem pro mimoškolní vzdělávání.

Je zřejmé, že se kulturní instituce v Evropě po roce 1945 vyvíjely odlišně. Zatímco muzea v západní části Evropy budovala svůj vztah s návštěvníky a hledala nejvhodnější formy prezentace svých sbírek, česká muzea musela nejrůzněji plnit úkoly v oblasti kulturně vzdělávací, často propagandistické. Nová éra českého muzejnictví začala v 90. letech 20. století. Od té doby bylo v podpoře profesního vzdělávání a rozvoji metodologické základny v oboru muzejního pedagoga či ve vývoji profesních standardů uděláno mnohé. Přesto v oblasti muzejní pedagogiky a neformálního vzdělávání zůstává dluh. A přestože se v uplynulých dvaceti letech mnohé rozdíl mezi „východem“ a „západem“ setřely, jistá specifika stále zůstávají. Aby se obor muzejní edukace posunul, dále je nutná nejen užší a systematická spolupráce s MŠMT a MK ČR, ale také spojení s mezinárodní platformou. Důležité je začít skutečnou mezioborovou spoluprací (muzea, galerie, vědecká centra, univerzity apod.) nejen na národní, ale také na mezinárodní, evropské úrovni.

V letošním roce se českým i slovenským muzejním pedagogům taková příležitost naskytla. V říjnu 2017 se v České republice konala mezinárodní konference na téma *Budoucnost v rukách dětí – Neformální vzdělávání jako nástroj sociální změny*. Záštitu nad akcí převzal ministr školství, mládeže a tělovýchovy ČR prof. PhDr. Stanislav Štech, CSc., ministr kultury ČR Mgr. Daniel Herman, hejtman Plzeňského kraje Josef

Bernard, I. náměstek hejtmanky Jihočeského kraje JUDr. Josef Knot a starostka města Písek Mgr. Eva Vanžurová. Konference doslova procestovala republiku, od Plzně (Techmania Science Center, Západočeské muzeum v Plzni a DEPO2015), přes galerii Sladovna v Písku do Veletržního paláce Národní Galerie v Praze – všechny tyto instituce byly zároveň organizátory a partnery celé akce. Významným partnerem akce, podílejícím se také na organizačním a finančním zajištění konference, byla také Asociace muzeí a galerií České republiky, z. s.

Konference reflektovala tři hlavní témata: děti a digitální technologie, děti a kulturní dědictví a děti a aktuální závažná politická a společenská témata. Jako mluvčí vystoupili např. Andy Ackerman, ředitel Children's museum na Manhattanu, či Elisabeth Menasse, ředitelka Dětského muzea ve Vídni ZOOM (obě instituce vytvořily a provozují expozice pro děti o muslimské kultuře), Agnieszka Kaim z Muzea v Gdyni či Jiří Fajt, generální ředitel Národní galerie v Praze, díky jehož úsilí vytvořil ve Veletržním paláci Ai Wei-wei dílo reflektující migraci. O roli muzeí z hlediska globální ekonomiky hovořil Charles Seaford, ředitel An Economy that Works a konsultant World Future Council ve Velké Británii. O konfliktu mezi ochranou společenských hodnot a bojem o vlastní přežití, které je dnes vlastní většině kvalitních muzeí na světě, mluvil Andreas Heinecke, sociální podnikatel a tvůrce projektu „Dialog in the Dark“, který úspěšně přibližuje milionům lidí po celém světě život slepých a slabozrakých.

Konference se konala pod hlavičkou organizace Hands On!, která vznikla před více než dvaceti lety z iniciativy ředitelů evropských muzeí jako neformální síť institucí propagující ve světě dětská muzea. V roce 1996 se na toto téma uskutečnila v Holandsku první konference a v roce 1998 byla v Portugalsku založena nezisková organizace Hands On! International Association of Children in Museums (dále jen HO!). Sídlo asociace je od roku 2015 v rakouském Grazu. Členy jsou významné i menší organizace z 20 zemí světa. Společným cílem těchto „hands on“ institucí je snaha prezentovat mladým návštěvníkům muzea a galerie jako atraktivní a přátelská místa stimulující zvědavost a kreativitu, místa, kde se mohou pobavit a zároveň se zábavnou a nenásilnou formou vzdělávat. Dlouhodobým cílem Asociace je zvyšování povědomí veřejnosti o hodnotě a potenciálu dětských návštěvníků a prezentace kulturních institucí jako míst neformálního vzdělávání. Za stejně důležitá považuje dětská muzea s vlastní sbírkovou činností, ale i ty instituce, které svoje sbírky nemají. Asociace poskytuje svým členům statistická data, sleduje stávající i nové trendy v mimoškolním vzdělávání a poskytuje informace o fondech a projektech EU. Jedním z cílů je (aspoň morálně) zavázat všechny kulturní instituce, které pracují s dětmi, k profesionálnímu přístupu. Neopomenutelným přínosem je možnost sdílení zkušeností a nápadů mezi jednotlivými členy. Jako ocenění inovativních a inspiračních přístupů k řešení expozic uděluje HO! každoročně cenu Children in Museum Award. Nejdůležitějším počinem je také již výše zmiňovaná odborná mezinárodní konference zaměřená na muzejní (galerijní) pedagogiku a neformální vzdělávání. Konference se konají v evropských metropolích a jedná se vždy o prestižní akce se záštitou představitelů jednotlivých států. V roce 2013 konferenci ve Stockholmu osobně zahajovala švédská královna Silvie a výroční, desátou konferenci s názvem „Amsterdam 2015 : Touch and Learn 2015“ zahájila královna Máxima Nizozemská. V roce 2017 mohla poprvé tuto významnou akci hostit také Česká republika.

Konference jistě nedala odpovědi na všechny otázky. Byla však významnou příležitostí k setkání, zamyšlení, navázání profesních kontaktů i k inspirativním rozhovorům. Tehdy zjistíte, že se vaši kolegové z opačné strany zeměkoule potýkají se stejnými problémy, že na to nejste sami, a že vaše práce má smysl.

Poznámky:

¹ *definice Mezinárodní rady muzeí ICOM.*